

Motion till riksdagen

1989/90:A106

av Inger Schörling m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1989/90:76

Regionalpolitik för 90-talet

Regionerna från grön gräsrotsnivå

Innehållsförteckning

1. Miljöpartiet de grönas regionalpolitiska visioner	5
2. De regionalpolitiska målen	6
3. Behov av regionalpolitik på olika nivåer?	8
4. Geografiska prioriteringar	10
5. Glesbygds- och landsbygdsutveckling	10
6. Åtgärder för företagsutveckling	12
7. Boendet	14
8. Glesbygdsdelegationen	15
9. De areella näringarna	17
10. Miljöfrågor	19
11. Utbildning på landsbygden	20
12. Infrastrukturfrågor	20
13. Regionalpolitiken och EG	22
14. Styrmedel	22
15. Hemställan	24

"När människor skall ordnas in under normer och föreställningar om 'hur det skall vara' kan det förnedra. När politiken breds ut över tidigare mörka områden – över privatlivet, i relationerna mellan kvinnor och män, mellan föräldrar och barn, finns det risk för övergrepp. Och det gäller också de helt oavsedda konsekvenserna av det goda samhällets 'gåvor', som förvandlar medborgare till barn, klienter, 'brukare'. Det handlar med andra ord om synen på människor – ovanifrån och neråt. Det handlar om tillrättaläggandets ganska tydliga budskap till människor. Att inget folk gjorde var bra och de borde göra allt annorlunda."

(Yvonne Hirdman)

I. Miljöpartiet de grönas regionalpolitiska visioner

”Ramarna för politiken måste beskrivas så att de ger uttryck för såväl visioner som realism med hänsyn till vad som är möjligt att uppnå med regionalpolitiska medel.” (Prop., kap. 3)

Vi håller helt med om att målen bör innehålla både visioner och realism och att de närmaste stegen mot målet bör vara precisa och användbara. Låt oss börja med visionerna och därifrån närma oss de förändringar vi kan börja med i dag.

En grön vision av Sverige år 2015

Tillbakablick:

Hierarkierna har under historiens gång brutits ner allt mer. Feodaltherrar, prästerskap och politiska pampar har tvingats släppa ifrån sig makten i takt med människors växande kunskap och medvetenhet. I slutet av 1900-talet gick en våg av förnyelse och befrielse i kaos över världen. Fotfolket, gräsrotterna vägrade att längre se sin värld förstöras. De vägrade att ta order. De ville starta på nytt – i den lilla, överblickbara skalan. – Till och med de starkaste inom de ekonomiska maktkoncentraterna tvingades till eftergifter. Också de ville ju överleva.

Balans

I miljöpartiet de grönas Sverige – och i världen – har regionerna utvecklats efter sina olika förutsättningar till områden som genom ömsesidigt utbyte av människor, varor, tjänster och kunskap har blivit starka nog att leva av egen kraft. Lokal självbestämmanderätt, lokal produktion och lokalt ansvar har stärkts. Regionernas sårbarhet för förändringar har minskat. Staten behöver sällan gå in med stödpaket.

Balansen mellan stad och landsbygd är väl avvägd; staden har åter blivit ett centrum för en levande och mångformig kultur med minskat främlingskap och färre sociala problem. Människorna har åter möjlighet att välja om de vill bo och arbeta i staden eller på landet. De flesta är inte längre tvungna att pendla dagligen. Tack vare utvecklad datateknik och bra kommunikationer kan de som vill – och det är många – bo på landsbygden, men de har ändå god kontakt med uppdragsgivare och kunder på andra orter. Detta ger i sin tur fler arbetstillfällen inom bl.a. service och undervisning.

Med denna mer balanserade fördelning av befolkningen har den lokala kulturen både i stad och på landsbygd kunnat utvecklas. Man odlar kultur och många tar del i den i stället för att passivt ta emot den. Sverige har blivit mindre sårbart för den slätstrukenhet och den ekonomins ständiga företrädesrätt som ger kulturell kvantitet i stället för kvalitet.

Människorna har rotat sig i sin hemtrakt och satt sig in i dess ekologiska sammanhang. De ser till att naturvärdena bevaras och berikas. Varsamma odlings- och djurhållningsmetoder är en självklarhet. Kvinnorna, som tidigare hade haft det svårt att finna möjligheter att utbilda sig och tjäna sitt uppehälle, stannar nu gärna kvar på landsbygden och trivs med att kunna välja livsstil för sig och sin familj.

Biobränslen, solvärme, vatten- och vindkraft svarar nu för över hälften av energiförsörjningen. Mycket av energiproduktionen sker lokalt, därigenom har också ansvaret för energiförsörjningen flyttat närmare människorna. Vätgas används allt mer som energibärare och för lagring av energi. Olja har nästan helt ersatts av andra smörjmedel, kol används bara i vissa industriprocesser och även fossilgasen, som förr kallades naturgas, är på väg ut. Fordonen drivs med biobränslen, el och vätgas.

Den småskaliga företagsamheten blomstrar, tack vare de nätverk som byggts upp med hjälp av närfonderna. Mycket av traktens råvaror, särskilt livsmedel, förädlas lokalt och används inom regionen eller grannregionerna. Småföretagen har också utvecklat sitt exportsamarbete och svarar för en betydande del av exporten, som nu huvudsakligen går med båt och järnväg till närmarknaderna inom Norden, Östersjö- och Nordsjöregionerna.

Exporten av miljö- och energitekniska system fortsätter, främst till Östeuropa. Många länder i Afrika, Asien och Sydamerika slapp ju att upprepa en del av de gamla "industriländernas" misstag på miljöområdet, men de fortsätter att köpa kunskaper och vissa komponenter till sina småskaliga system för sol- och bioenergi och vindkraft.

Miljöpartiet vill medverka till att skapa ett regionernas Europa med öppna gränser för människor och fri handel i hela Europa, öppet mot världen, utan gamla östmurar eller nya EG-murar. Det blir ett decentraliserat Europa från Atlanten till Ural med ett 40-tal självständiga demokratiska stater. Ett regionernas Europa med hög självtillit och självförsörjning baserat på samarbete inom regioner med gemensamma intressen som kan vara ekologiska, kulturella, etniska och ekonomiska. Norden, Östersjön och Nordkalotten är exempel på sådana regioner.

Med den utvidgade lokala bestämmanderätten känner människorna sig mer delaktiga i och ansvariga för politiska beslut och politikerna tvingas ta mer personligt ansvar för sina handlingar. De är knutpunkter i ett väl fungerande nätverk – länsparlament – riksparlament – "hela Europa"-parlament – världsparlament.

2. De regionalpolitiska målen

Regeringens proposition Regionalpolitik för 90-talet bekräftar den politik som tidigare förts och innehåller inget nytänkande. Förslagen och anslagen betyder inte heller att regionalpolitiken stärks i realiteten: de till synes höjda anslagen innebär endast en inflationsuppräknning.

Vi kan inte heller finna den helhetssyn och uppluckring av sektorspolitiken som är nödvändig för 90-talets regionalpolitik.

Positivt är att Norrlands inland prioriteras och att behoven klarläggs, men fortfarande härskar den koloniala synen på Norrland och på landsbygd och glesbygd. I stället för att låta dem som verkar och bor i dessa områden förfoga över de egna tillgångarna, väljer staten att ge olika stöd och bidrag, som med rätta kan uppfattas som almosor. Den regionalpolitiska utredningen har lagt fram ett förslag om att föra över en del av vattenkraftspengarna till de regioner där vattenkraften har producerats och älvar och sjöar har exploaterats. Det förslaget, som vi utvecklar längre fram, borde ha tagits med i propositionen.

Tyvärr finns många för regionalpolitiken viktiga frågor, som inte har behandlats i propositionen. Det hindrar att vi får en klar bild av hur regionalpolitiken och kanske främst landsbygdspolitiken skall formas. Efter vilket koncept arbetar regeringen? Hur kommer jordbrukspolitiken, energipolitiken och skattepolitiken att påverka den regionala utvecklingen? Det är naturligtvis omöjligt att utan en fastlagd eller utvärderad politik inom dessa tre områden utforma 90-talets regionalpolitik. I denna del underkänner vi propositionen.

Hela gröna Sverige skall leva

I propositionen formuleras regionalpolitikens mål i helt traditionella termer – allt syftande till fortsatt materiell tillväxt med bibehållen kontroll över människors ekonomi och sätt att leva.

I miljöpartiet de gröna menar vi att regionalpolitiken skall inriktas på att hela Sverige skall leva, varje region efter sina förutsättningar och efter sin bärkraft. Inom dessa ramar kan människorna själva bestämma var de vill bo och arbeta. Regional balans skapar ett mer stabilt och mindre vardagsårbart Sverige, samtidigt som näringarnas omvandling fortsätter, men i nya former.

Dagens regionala obalans är i första hand ett centrum/periferiproblem. Valfärden i vårt land har byggts upp med hjälp av människor och naturtillgångar – skog, jord, malm, vattenkraft – från områden som i dag tillhör landets periferi. De regionalpolitiska insatser som nu tillförs för att åter bygga upp dessa områden, skall ses som en återbetalning av tidigare uttag – inte som ett slags storsamhällets socialpolitik – en nådegåva. Centrum och periferi skall naturligtvis inte konkurrera utan i stället samverka.

Stoppa centraliseringen

För att på sikt erhålla en stabil regional balans måste beslutsystemet demokratiseras ytterligare och decentraliseras. Avgörande beslut, även för landsbygden, fattas ofta i storstäderna och makten koncentreras dit. När de ca 2 500 kommunerna på 1950-talet slogs samman till 284 var detta ett steg i en långtgående centraliseringsprocess.

I Sverige och flera andra i-länder har urbaniseringen gått så långt att det inte finns många människor kvar på ren landsbygd eller i den s.k. glesbygden. De som "bor kvar" – eller "har blivit över" – behövs i stor utsträckning för att hålla livsmedelsproduktionen och råvaruuttaget i gång, och för att upprätthålla en grundläggande kommersiell och allmännyttig service åt gamla, turister och "primärproducerande" personer.

Vi får inte driva en politik som leder till att nästa omflyttning går från de mindre tätorterna till residensstäder och från dessa till storstäder och universitetsorter. Och från Sverige till andra länders storstäder? Vi tror att de allra flesta i Sverige inte vill leva i en byråkratisk plandiktatur fjärran från maktcentrum i t.ex. Bryssel. Säkert föredrar de att se sin region som en likvärdig del av ett regionernas Europa. – Eller får vi kanske i framtiden helt andra mönster beroende på miljöns förändringar, teknikens utveckling och människornas annorlunda värderingar?

Miljömedvetna människor flyttar redan nu i mån av möjligheter till lands-

bygd och småstäder. Storstädernas besvärande miljöproblem, beroende bl.a. på bilismens klumpiga teknologi, har vänt flyttströmmen. Den snabba kostnadsutvecklingen iorstädernas byggsektor har bidragit, liksom trötthet på köer, allt sämre social service och sjukvård, m.m.

En orsak till den självgenererande tillväxt som har varit ett utmärkande drag för storstäderna och som är en viktig del i snedfördelningen mellan stad och landsbygd, är maktkoncentrationen. Där beslut fattas, dit dras människorna. Den nya överföringstekniken via tele och data har gett oss nya möjligheter att ändra på detta och öka utlokaliseringen av verk och myndigheter. Den nya tekniken har redan gjort det möjligt för nya tjänste- och industrijobb att växa fram i mindre orter och städer; i samma riktning har bristen på arbetskraft i Sveriges "heta metropoler" verkat. Om kommunikationerna mellan olika regioner förbättras för gods- och persontrafik, men kanske i första hand för data- och andra teleförbindelser, leder detta till att landsbygden – inkl. mindre orter – får en större möjlighet att konkurrera med storstäderna om arbetskraft och etablering.

I samma riktning verkar förbättrade möjligheter till utbildning och kulturaktiviteter i mindre och medelstora kommuner.

3. Behov av regionalpolitik på olika nivåer?

Regionala problem på nationell nivå och länsnivå är vanligtvis rätt väl uppmärksammade och erkända, medan förhållandet mellan land och stad länge varit ett försummat område. Landsbygdens problem har sopats under mattan.

En kommun innehåller ofta en centralort, några mindre tätorter och landsbygd. I de flesta kommuner bor människorna mestadels i tätorterna. När man skall beskriva ett förhållande på kommunnivå, kommer "variabelvärdet" för landsbygdensdelen och tätortsdelen att slås samman och skillnaderna dem emellan jämnas ut. Om man verkligen vill utreda regionala obalanser måste landsbygdernas värden summeras för sig och tätorternas värden för sig inom en större region. Man undviker då att tätorterna "äter upp" landsbygden. *Problemen för landsbygden har inte blivit synliga i de utredningar, som har föregått regionalpolitiska propositioner.*

Det räcker inte att utföra analyser på kommunnivå för att bestämma vilka geografiska områden som skall få regionalpolitiskt stöd. För detta måste både utredning och forskning föras ner på *lägsta möjliga nivå*.

När man så har formulerat de regionala problemen med obalans kan man gå vidare med åtgärdsförslagen. När det gäller att studera befolkning och flyttningar är det inte svårt att göra detta på församlingsnivå. Det är bara fantasi, insikt och vilja som fattas.

Vi kräver att SCB i FOB-90 åter inför uppdelningen på tätort/landsbygd, som togs bort 1980; då kommer det att bli lättare att genomföra detaljerade studier och få en bättre grund för rättvisare beslut.

Behov av statlig regionalpolitik

Den egentliga regionalpolitiken kostar bara mindre än 1 % av statsbudgeten eller ca 1,9 miljarder kronor. Summan föreslås höjd till 2,25 miljarder kro-

nor. Ett större bidrag går till den kommunala skatteutjämningen, men det går till både kommuner och landsting i en stor del av Sverige, där också stora orter får nytta av det. Summan har höjts betydligt under 80-talet beroende på att staten har tagit bort beskattningen av juridiska personer i kommunerna och hindrat kommunerna att använda t.ex. vinsterna från vattenkraften till regionala utvecklingsprojekt.

Aktiv regionalpolitik behövs

- Så länge stora grupper av människor, kommuner och folkrörelser kräver en mer balanserad regional utveckling finns motiv för en aktiv politik.
- I hela den samhällsutveckling som nu pågår på så många håll i världen, ligger att vi befriar oss från maktkoncentration och fjärrbeslut. Det gäller också svenska förhållanden och kräver en aktiv regionalpolitik.
- Eftersom samhällets totala sårbarhet – såväl till vardags som i kristid – ökat mycket kraftigt i takt med storstadsutvecklingen, teknikförändringarna, införandet av storskaliga lösningar, m.m. finns det skäl för att med regionalpolitik minska sårbarheten, samt värna om och utveckla småskaligheten.
- Flyttmönstren kan ändras och människors värderingar av "det goda livet" kan bli annorlunda än hitintills under efterkrigstiden; det kräver en allsidig utveckling av Sverige.
- Den traditionella strukturomvandlingen och flyttströmmen mot storstäderna leder till stora påfrestningar för samhällsekonomin och medför ökad inflation; detta är motiv för att förbättra den regionala balansen.
- Ökade regionala klyftor skapar större sociala, politiska och kulturella klyftor. För att minska klyftorna krävs en ambitiös regionalpolitik.
- Eftersom vi kan vänta en ständig strukturomvandling och allt snabbare förändringar inom näringslivet, kräver detta ett brett folkligt inflytande över regionalpolitiken, teknikanvändningen och resursfördelningen i stort om vi skall kunna behålla en meningsfull demokrati.
- Om vi vill ha en kulturell och social mångfald i Sverige och vill hålla vid liv en mängdskiftande levnadssätt, kräver detta en regional mångfald och en mer utvecklad och områdesanpassad regional politik.
- Och – det allt övergripande skälet – i ett ekologiskt perspektiv och ett internationellt fördelningsperspektiv finns det många och starka skäl för att gynna en jämnare regional utveckling av boende, produktion och annan mänsklig aktivitet.

Städer och landsbygd behöver varandra

Ofta möter man överdrivna påståenden om storstadens överlägsenhet i stil med: "Det som är bra för Stockholm är bra för landet". Ser man storstaden ur ekologisk synvinkel är den en anomali – ett regelbrott. Staden kräver allt mer långväga transporter ju mer den växer – intransporter med livsmedel, byggmaterial och andra förnödenheter och uttransporter av framför allt sopor och avfall.

Men städer har funnits sedan länge som knutpunkter för handel och industri, och de behövs också för att befolkningsunderlaget skall kunna bära de tyngre investeringarna i sjukhus, bibliotek, universitet, teatrar, museer, m.m. av rikskaraktär. De är till nytta och glädje för många.

Kreativitet påstås ibland vara kännetecknande för storstaden – men då ser man enögt på begreppet. Det finns många former av kreativitet, som föds under olikartade omständigheter. I exempelvis högskolemiljöer flödar kreativiteten ofta kring nya teoretiska modeller för att fånga en viss verklighet eller förklara ett fenomen. På ett biologiskt laboratorium kanske det handlar om nya läkemedel eller nya processer för att motverka en viss förorening i miljön.

Kreativiteten fokuseras naturligtvis också på den omgivning man lever i och på det man behöver för att underlätta eller förbättra sitt liv och sitt arbete. På de små ännu kvarlevande gårdarna finner man ofta att kreativiteten blomstrar; utan den är det svårt att överleva mot alla ekonomiska odds. Kris skapar kreativ kraft i utrotningshotade bygder – om det vittnar inte minst den iderikedom som växte fram under landsbygdskampanjen Hela Sverige skall leva.

Landsbygden ger oss våra basförnödenheter och har möjligheter att ge oss den miljö som garanterar bästa sociala och fysiska hälsa. Landsbygden är grunden för vår försörjning. Detta blir så mycket mer tydligt när befolkningsökning och miljöförstöring breder ut sig över världen. Det är ansvarslöst att ta ett överskott av livsmedel – i det korta perspektivet – till intäkt för att ta odlingsjordar ur bruk av ekonomiska skäl. Vi behöver alternativa grödor för olika ändamål, framför allt i miljöförbättrande syfte.

Stad och land behövs i samarbete på rättvisa villkor. Landsbygden skall tillåtas leva av egen kraft.

För att nå målet regional balans måste all statlig verksamhet underordnas de ekologiska, de regionalpolitiska och de fredspolitiska målen.

4. Geografiska prioriteringar

Metoden med stödområdesindelningen är ett ur fördelningssynvinkel grovt instrument, där orättvisorna kan bli stora mellan angränsande kommuner. I miljöpartiets Sverige vill vi att regionerna får en rättmätig del av vinsten på de råvaror och den energi som hämtas därifrån. I dagens läge är prioriteringen av Norrlands inland som stödområde riktig, även om vi ifrågasätter att vissa kommuner hamnar utanför, som t.ex. Bräcke. Även Gotland och Dalsland behöver fortsatt stöd.

En modell kunde vara att låta länsstyrelserna få möjlighet att fördela medlen flexibla mellan sina kommuner både i och utanför stödområdet.

5. Glesbygds- och landsbygdsutveckling

I inledningen på vår motion beskrivs hur viktigt det är att samspelet mellan stad och land fungerar. Tätorter och landsbygd är lika viktiga. Men om vi också i framtiden vill behålla en social och kulturell mångfald i vårt land är det hög tid att inrikta arbetet på att stärka politiken för glesbygden och landsbygden.

Målformulering och program

Utmaningarna inför 90-talet är stora för landsbygden och det är därför nödvändigt att föra en samlad politik där alla sektorer i samhället medverkar. I

propositionen beskrivs också glädjande nog att en utbyggd sektorssamordning bör vara en av hörnstenarna i glesbygdspolitiken.

Vi anser att länsstyrelserna, på regeringens uppdrag, skall upprätta regionala landsbygdsprogram, som utgår från den kommunala planeringen. Denna kommer därigenom att omfatta även landsbygden i sin översiktsplanering.

På samma sätt skall fackdepartementen till ansvarigt departement årligen redovisa vad som utträttats för att nå uppställda mål för landsbygden.

Flera frågor av stor betydelse för landsbygdens framtid återstår att besvara under våren, t. ex. livsmedelspolitikens och energipolitikens utformning och den nya skattereformens effekter. Eftersom dessa så viktiga frågor inte har behandlats i denna proposition, föreslår vi att regeringen under hösten 1990 återkommer med ett särskilt glesbygds- och landsbygdsprogram, där effekterna av skattereformen, energi- och livsmedelspolitiken behandlas.

Som vi föreslagit i motion 1988/89:A453 behövs det att målet formuleras starkt och tydligt för regionalpolitiken också för att motverka planeringsbyråkratins styrkrafter. Bl. a. skall en alternativ plan/prognos tas fram av personer med stark samhällsfrankning, fristående från planeringskontoren.

Glesbygdstödet

I inledningen beskrivs hur nödvändigt det är att komma bort från "allmose-tänkandet" – att ge stöd och bidrag till vissa regioner. I väntan på att vara visioner om det ekologiskt riktiga och starka lokalsamhället blir verklighet accepterar vi att samhället omdisponerar medel för att dämpa regional obalans.

Säkert kommer vi aldrig helt bort från bidragsgivandet, eftersom samhället förändras också av krafter som vi själva inte råder över. Ett buffertstöd kan ge tillfällig hjälp.

Vi ser det som positivt att glesbygdstödet i fortsättningen även kan gälla så kallade mjuka investeringar som marknadsföring och produktutveckling. Speciellt gynnar detta kvinnliga företagare, vars företag inte i huvudsak investerar i maskiner och teknik.

Glesbygdstöd kan också ges till kooperativa företag. Vi anser att den kooperativa företagsformen bör stödjas särskilt, då den har stora förutsättningar just i glesbygd, dels av ekonomiska skäl, dels därför att samarbete och samverkan av tradition praktiserats av människor på landsbygden. I takt med att nya kooperativa centra bildas, ökar problemet med att finansiera verksamheten. En tänkbar lösning är att samordna flera verksamheter, exempelvis utvecklingscentra för kvinnor.

Det är nu viktigt att de tusentals utvecklingsförslag och projektidéer som kom fram under landsbygdskampanjen från "folket" följs upp.

Mobiliseringsprocessen får inte avbrytas och ersättas med besvikelse över att förslagen från den lokala nivån inte tas på allvar. Närdemokratin och brukarinflytandet behöver förstärkas och utvecklas. Det vore därför mycket allvarligt om det arbete som bygdekommittéer och byalag tagit initiativ till inte kunde fullföljas. Det finns ett enormt behov av att stärka grundläggande ser-

vice på landsbygden, t.ex. byskolor, samlingslokaler, småvägar. Vi anslår 265 milj. kr.

Mot. 1989/90
A106

Naturligtvis måste länsstyrelserna samarbeta med kommuner, bygdekommittéer och byalag för att förverkliga förslagen.

Satsa på kvinnorna

Den kvinnorörelse som nu växer fram på landsbygden är viktig för hela samhället. Kvinnorna bildar nätverk, startar småföretag och är den drivande motorn i mobiliseringen för landsbygden. De behöver utvecklingscentra, baser för kompetens och rådgivning för kvinnor.

Som vi tidigare nämnt är samlingslokaler viktiga för gemenskapen på landsbygden.

Kvinnounderskottet på landsbygden är ett problem som måste lösas. En dellösning som bör prövas för att få de unga kvinnor som har flyttat ut för att skaffa sig en utbildning, att vända tillbaka, är att studielånen successivt avskrivs, främst i stödområdena 1 och 2.

För landsbygdens ungdom gäller det mesta som sagts här. Vi anser att det från glesbygdssstödet kan ges stipendier till ungdomar som vill utveckla företagsidéer.

Vi anser att det är viktigt att även flickornas behov av fritidsaktiviteter får ordentligt stöd.

6. Åtgärder för företagsutveckling

Propositionen föreslår en *tyngdpunktsförskjutning från direkt företagsstöd till åtgärder för att förbättra infrastrukturen och undanröja brister* i de regionala förutsättningarna, och fortsatt företagsstöd i huvudsak bara i stödområden. Miljöpartiet anser att det är en rimlig roll för länsparlament och länsstyrelser.

De insatser som riktas till branscher, företagsgrupper eller enskilda företag bör göras av Närfonder i varje kommun, av kommunernas näringslivskontor, av de regionala utvecklingsfonderna och av riskkapitalbolag. Vi avvisar förslaget att slopa lokaliseringsslånen och skära ner den maximala procentsatsen för lokaliseringsbidrag. De föreslagna utvecklingsbidragen för immateriella investeringar bör, när det gäller produktutveckling, marknadsföring, och sådan utbildning som är kopplad till företagets behov av högre kompetens, hanteras av de regionala utvecklingsfonderna, i nära samarbete med Närfonderna när det gäller små företag och projekt och med kommunernas näringslivskontor.

Närfonder

En närfond i varje kommun, som miljöpartiet har föreslagit i motion 1989/90:N217, kan bli ett viktigt instrument för att främja den småskaliga företagsamhet, som är en av hörnstenarna i en grön regionalpolitik.

Med *närfond* menar miljöpartiet samhällsägda fonder som arbetar för näringslivets utveckling och som finns nära dem som arbetar. I stora kommuner kan flera närfondskontor eller Närfonder behövas. De skall bistå det lokala

näringslivet med rådgivning och finansiering. De skall motverka näringslivets centralisering, internationalisering och storskalighet. De skall öka det lokala ansvaret för näringslivsutvecklingen, de skall minska sårbarheten samt öka självförsörjning och självtillit. De skall minska transportberoendet och pendlandet. De skall vara till nytta både för de lokala företag som redan finns och ge fler människor möjlighet att starta nya företag – enskilt eller ännu hellre i kooperativ.

Närfonderna skall ge människor ökade möjligheter att ta ansvar för sin egen framtid och utveckla sin initiativkraft och kreativitet.

Närfondernas uppgift är

- att verka för ett decentraliserat och allsidigt näringsliv med inriktning på lokal tillverkning för lokala och regionala behov
- att satsa på miljövänlig, energisnål och arbetsmiljömässigt sund produktion
- att ge stöd inom formen "eko-kommunprojekt"
- att stödja dem som vill överta företag lokalt när de säljs

Vid all försäljning av företag, skall de anställda och de som bor på orten ha förköpsrätt. Närfonderna skall därvid kunna medverka både som rådgivare och finansiär. Detta är ett sätt att motverka centralisering och internationalisering av näringslivet.

- att stödja lokala uppfinnarföreningar och praktisk försöksverksamhet med nya idéer

Exempel på sådana satsningar kan vara:

- att satsa på energiförsörjning baserad på förnybar energi: solfångaranläggningar, biobränsle etc.
- att stödja utveckling av alternativa jordbruks-, fiske- och trädgårdsprojekt, biodling etc.
- att stödja mångsidig småskalig livsmedelsindustri: mejerier, kvarnar, slakterier, bagerier etc.
- att stödja satsning på inhemsk textilproduktion baserad på inhemsk råvara
- att stödja arbetskooperativ inom vård- och omsorgssektorn, omhändertagande av socialt eller fysiskt handikappade etc.

Närfonderna skall stödja alla former av företag. Miljöpartiet vill dock särskilt peka på behovet av att stödja producentkooperativ verksamhet.

Närfonderna skall ha både rådgivande och finansiell funktion. Rådgivningsfunktionen skall ses som en kunskapsbank och skall också förmedla hjälp från utomstående experter. Den skall särskilt medverka vid startandet av nya företag och koordinera olika intressen vid övertagande av företag då den lokala förköpsrätten skall utnyttjas.

Den finansiella funktionen är att medverka till att företagen får en sund finansiering genom att förmedla lån från andra finansieringskällor och vid behov lämna lånegarantier, gå in med egna lån eller att satsa eget kapital i företagen.

Närfonden måste vara beredd att ta större risker och kräva lägre räntor än det normala bankväsendet, och skall undvika att uppträda som konkurrent till detta.

En försöksverksamhet bör startas senast under 1991 i fyra kommuner. Regeringen skall utreda och under år 1990 lämna förslag till vilka kommuner som skall vara försökskommuner för att försöken skall ge en allsidig belysning av fondernas funktion och möjligheter.

Mot. 1989/90
A 106

Kommunernas insatser för näringslivet

I propositionen talas det om att kommunernas verksamhet ofta har blivit även direkt näringslivsutvecklande med nätverksbyggande, viss rådgivning och utbildning, samt främjande av kontakter mellan aktörer. En del av dessa uppgifter kan lämpligen övertagas av Närfonden, i nära samarbete med kommunens näringslivskontor. En viktig uppgift för kommunen är att hjälpa företagen att lotsa sina ärenden genom kommunens byråkrati. Detta kan läggas på ett företagservicekontor, som är näringslivskontorets ansikte utåt.

Det är bra att länsstyrelsen kan ge kommunerna anslagsform av regionalpolitiskt stöd för turistverksamhet, framställning av fasta bränslen, lokaler för uthyrning och teknikcentra.

Regionala utvecklingsfonder och riskkapitalbolag

De regionala utvecklingsfonderna har, som det står i propositionen, viktiga uppgifter. Därför bör deras ansvarsområden och verksamhet inte minskas. Det är viktigt att de kan behålla sin speciella kompetens: att kunna bedöma både affärsidéer och de människor som skall förverkliga dem, med utgångspunkt från goda kunskaper om och erfarenheter av det lokala och regionala företagsklimatet och de näringspolitiska förutsättningarna för små och medelstora företag. Därför bör utvecklingsfondernas kompetens och kapacitet utnyttjas av länsstyrelserna i deras hantering av olika regionalpolitiska stödåtgärder och då inte bara i ett inledningsskede, som det antyds i propositionen.

Riskkapitalbolagen kan spela en viktig roll om de verkligen satsar kapital i projekt som fyller viktiga behov och bidrar till en balanserad utveckling inom naturens gränser i sin region.

De projektidéer och projektledare som man väljer att satsa på måste givetvis också ha en rimlig chans att lyckas. Det är önskvärt att det finns ett riskkapitalbolag i varje län och att det finns lokala kontaktkontor i flera huvudorter i länet. Dessa kontor bör ej inrymmas i kommunernas vanliga förvaltningslokaler, det bör för övrigt inte kommunernas näringslivsservicekontor heller göra. Möjligen kan ett riskkapitalbolag täcka behoven i närliggande län med likartad näringslivskultur och -struktur, med hjälp av flera lokala kontaktkontor.

7. Boendet

På landsbygden och i glesbygden finns oftast ingen bostadskö att ställa sig i. Men att det finns brist på bostäder kom klart och tydligt fram under landsbygdkampanjen. En arbetsgrupp har bildats med syfte att öka möjligheterna för boende och service på landsbygden. Arbetsgruppen består av representanter för bostadsdepartementet, plan- och bostadsverket, stadsmil-

jörädet, boendeservice delegationen, glesbygdsdelegationen, socialdepartementet och socialstyrelsen. Det är bra med sektorövergripande arbete och angeläget att vi snarast får se resultat av arbetet. Det måste till ett mer flexibelt regelsystem för bygglov och län, anpassat dels för landsbygden, dels för ekologiskt byggande både för enskilda hus och för ekobyar.

Den nya fastighetstaxeringen måste ses över och åtgärder vidtas så att den inte drabbar de permanent boende i attraktiva turistorter bl.a. i skärgården och i vissa fjällbygder. Priserna på fastigheter har i de nämnda områdena stigit oerhört de senaste åren. Fastighetstaxeringen kan innebära kraftiga skattehöjningar och många äldre med låga inkomster kan drabbas hårt. Vi har motionerat om att regeringen kommer med förslag om alternativa principer för beskattning av fastigheter i områden med fritidsbebyggelse.

Bastillägg

Miljöpartiet de gröna vill ersätta det nuvarande bostadsbidraget för barnfamiljer med ett bastillägg. Det innebär att bostadskostnaden inte räknas in i underlaget utan att hushållets inkomst och antalet barn avgör storleken på stödet.

Detta leder till att hushåll på landsbygden, som ofta har betydligt lägre boendekostnader än hushåll i storstäderna, får lika stort bastillägg som hushåll i storstäder om inkomsten och antalet barn är lika. Bastillägget ger dem som önskar möjlighet att bosätta sig på landsbygden utan att stödet från samhället minskar. Vi anser att bastillägget ger större rättvisa och frihet och ökade ekonomiska möjligheter att bo i hela Sverige.

8. Glesbygdsdelegationen

I propositionen föreslås att Glesbygdsdelegationen skall omvandlas till myndighet och utlokaliseras till Östersund. Myndighetens huvudsakliga uppgifter skall vara projektverksamhet, information, rådgivning och uppföljning av kreditgarantier. Härutöver tillkommer samordning med andra berörda myndigheter. För verksamheten föreslås att myndigheten får disponera 15 miljoner.

Miljöpartiet de gröna anser att det är nödvändigt med en väsentligt förstärkt organisation och medelsram för fortsatta insatser för landsbygdens utveckling. Glesbygdsdelegationens arbete har stor betydelse för att kunna nå fram till för landsbygden lämpliga lösningar. I åtskilliga fall förhindras en positiv utveckling av bristen på kunskap om landsbygdens situation och att samhället organiseras efter storskaliga befolkningsförhållanden. Sektoriseringen i samhället är för landsbygden ett stort problem. Delegationen har därför ett brett arbetsfält, som spänner över de flesta politikerområden och samhällssektorer. Med en liten medelsram och ett från andra sektorer ofta svagt intresse för landsbygdsfrågorna måste delegationen pröva nya vägar.

För att i fortsättningen kunna intensifiera och fördjupa insatserna för landsbygdens utveckling krävs en slagkraftig respekterad organisation, som kan tillvarata initiativ från enskilda på landsbygden och fortlöpande påverka myndigheter och föra landsbygdens talan i aktuella samhällsfrågor. Glesbygdsdelegationens hittillsvarande förtjänstfulla arbete utgör grunden för

det fortsatta arbetet. Den roll delegationen tillmäts av regering och riksdag kommer att följas med största uppmärksamhet av myndigheter, länsstyrelser, kommuner, organisationer och givetvis landsbygdsbefolkningen.

Mot. 1989/90
A106

Delegationens geografiska placering

Förslaget att utlokalisera delegationen till Östersund och begränsa dess verksamhetsradie genom ombildning till myndighet medför en uppenbar risk för att landsbygdsfrågorna i fortsättningen får en försämrad ställning i den politiska processen. Det går inte att enbart hänvisa till att tyngdpunkten på landsbygds- och glesbygdsarbetet skall åvila länsstyrelserna.

Den för utvecklingsarbetet samordnande rollen måste ha en sådan status med kontaktvägar till departement och verk, att både de och länsstyrelserna ständigt påminns om sina angelägna uppgifter avseende landsbygdsfrågorna. Delegationens arbete kräver en närhet till departement, verk och andra centrala organ för att tillförsäkra regionalt utvecklingsarbete framgång och för att nå de resultat som en växande opinion förväntar sig.

Ny organisation

Miljöpartiet de gröna har uppfattningen att glesbygdsdelegationen mot denna bakgrund även i fortsättningen bör vara organiserad som kommitté och ingå i industridepartementets ansvarsområde. Delegationen bör med hänsyn till sina arbetsuppgifter vara lokaliserad till Stockholm. Enligt vår uppfattning bör det finnas andra mer lämpliga enheter eller verk som kan utlokaliseras. Vi menar att regeringens förslag som nu föreligger föga beaktat den politiska försvagning som en utlokalisering innebär.

Enligt miljöpartiets uppfattning finns ingen som helstanledning att ändra på delegationens nuvarande arbetsuppgifter. För att intensifiera arbetet krävs att delegationen kan förfoga över mer resurser. Delegationen bör få en väsentligt förstärkt medelsram på 50 miljoner årligen, fördelad dels på 10 miljoner för den centrala verksamheten, dels på 40 miljoner till ett projektkontor lokaliserat förslagsvis till Östersund.

Detta projektkontor skall vara underställt delegationen och ha till uppgift att ansvara för av delegationen initierade projekt, följa upp och utvärdera länsstyrelsernas arbete, samt bedriva den typ av rådgivnings- och utbildningsverksamhet som föreslås i propositionen. Vi anser att detta projektkontor kan förena intresset av att lokalisera viss verksamhet till Östersund med att bli en väsentlig förstärkning för det fortsatta utvecklingsarbetet. De infrastrukturella satsningar som föreslås i propositionen bör även kunna få en koppling till projektkontorets verksamhet.

Glesbygdsdelegationen bör för sin centrala pådrivande verksamhet utnyttja projektkontorets resurser för samverkan med verk och myndigheter. För att ytterligare stärka delegationens arbete i denna del bör som föreslås i förarbetet till propositionen, ledningen för lantbruksstyrelsen, AMS och SIND finnas representerade i delegationen.

Glesbygdsdelegationen bör årligen till riksdagen redovisa resultaten av sin samverkan med de statliga verken.

Forsknings- och utvecklingsfrågorna är utomordentligt viktiga för att finna långsiktigt hållbara lösningar för landsbygden. Inom projektkontoret bör man i ett nära samarbete med högskolan i Östersund kunna bedriva utvecklingsarbete avseende boende- och servicefrågor. Även kompetens vad gäller närdemokrati, lokal mobilisering och kommunal verksamhet i övrigt bör därigenom kunna tillföras delegationen/projektkontoret.

Vad avser FoU rörande landsbygdens näringsliv, jordbruk, skog, turism, miljö, energi, informationssystem, teknikspridning m.m., bör delegationen såsom föreslås i propositionen ha ett nära samarbete med ALA-gruppen (Arbetsgruppen Lantbruk och Samhälle) vid lantbruksuniversitetet. ALA-gruppen har ett utvecklat regionalt kontaktnät, vilket är mycket värdefullt i utvecklingsarbetet. Med basen i forskning och samarbete med universitet och högskolor inom och utom landet kan delegationen tillföras värdefull kompetens. ALA-gruppen bedriver förutom projekt för att finna nya affärsområden på landsbygden ett viktigt arbete för att bättre ta till vara biologisk produktion och finna miljövänligare processer. Gruppens verksamhet bör på detta område utvidgas och intensifieras.

Det är nödvändigt att ALA-gruppen får en långsiktig finansiering och ett utvecklat samarbete med delegationen vad gäller projektfinansiering. ALA-gruppen bör ingå i en samlad strategi för den organisatoriska delen av landsbygdspolitiken. ALA-gruppen bör för medverkan och ökade insatser tilldelas ett årligt anslag på 2 miljoner. Delegationen bör efter prövning och bedömning av ALA-gruppens projekt medverka till finansiering av gruppens projekt. Delegationen bör finnas representerad i ALA-gruppens styrgrupp. Samtidigt bör ALA-gruppen vara representerad i delegationen.

Miljöpartiet de gröna anser att sådan projektorienterad samverkan som beskrivs i propositionen avseende småskalig livsmedelsproduktion i STU/ALA-gruppen är mycket intressant och bör uppmärksammas mera för ökat samarbete mellan andra verk och ALA-gruppen. Vad gäller samverkan med STU förutsätter vi att projektet småskalig livsmedelsproduktion kan utvecklas och geografiskt utvidgas genom de infrastrukturella medel som föreslås inom stödområdena.

Folkrörelserådet

Miljöpartiet de gröna vill starkt understryka att ovan föreslagna organisationsmodell för det fortsatta landsbygdspolitiska arbetet måste kompletteras med Folkrörelserådet "Hela Sverige skall leva"-verksamheten. Anknytningen till folkrörelserna är viktig och bör på alla sätt stödjas. Vi förutsätter att Folkrörelserådets organisation och arbete kan stödjas genom delegationen och genom särskilda anslag.

9. De areella näringarna

Jordbruket

Miljöpartiet de grönas jordbrukspolitik bygger på en strävan i riktning mot ett mer ekologiskt anpassat jordbruk. Miljö- och naturresurshushållning

måste utgöra grundläggande målsättningar för jordbrukspolitiken. Ett miljömål finns visserligen bland de jordbrukspolitiska målen sedan det jordbrukspolitiska beslutet år 1985, men i praktiken har miljöbeslutet i stort sett inte fått påverka den förda jordbrukspolitiken. Miljöpartiet de gröna menar att användningen av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel måste minskas kraftigt på kort sikt. På lång sikt är vårt mål ett jordbruk oberoende av handelsgödsel (lättlösliga salter) och kemiska bekämpningsmedel.

En snabb minskning av användningen av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel kommer att leda till att skördenivåerna sjunker. Detta innebär att en större åkerareal måste utnyttjas. Detta medför positiva regionalpolitiska följder, eftersom även åkerarealen i Norrland och i skogs- och mellanbygder behöver nyttjas.

En livsmedelsproduktion i alla delar av landet är dessutom avgörande för vår beredskap och för att sårbarheten i vår matförsörjning inte skall vara för stor.

I propositionen sägs att "regionalpolitiska insatser inom de areella näringarna bör i första hand avse utveckling av kombinationsföretag med jord- och skogsbruk som bas". Vi är mycket positiva till utveckling av kombinationsföretag, eftersom det ger större trygghet i försörjningen och för att det kan innebära högre livskvalitet att ha omväxlande arbetsuppgifter. Samtidigt tycker vi att det är fel att styra detta från central nivå. I propositionen betonas att stöd till lantbruksföretag i huvudsak skall utgå till företag där jord- och skogsbruk kombineras med någon annan näring. Vi anser att man på regional nivå skall kunna välja vilka typer av företag man vill satsa på utan pekpinnar om att kombinationsföretagen skall gynnas.

I samband med vårens kommande jordbrukspolitiska beslut avser vi att återkomma med förslag på jordbruksområdet som är positiva ur regionalpolitisk synvinkel. Hela det nuvarande området för norrlandsstödet bör räknas in i det område vars prisstöd kommer att anses som beredskapsstöd i GATT-förhandlingarna. I den livsmedelspolitiska arbetsgruppens förslag betraktas endast prisstödet i de fyra nordligaste länen som stöd motiverat ur beredskapssynvinkel. Prisstödet till den södra delen av norrlandsstödområdet betraktas i förslaget som traditionellt jordbruksstöd. Detta gör att prisstödet kan hotas av kommande GATT-förhandlingar.

Det kanske allvarligaste hotet mot jordbruket i norra Sverige är den bristande framtidstron. Vi avser därför att lägga fram ett förslag till etableringsstöd i samband med det jordbrukspolitiska beslutet. För att jordbruket i hela landet skall kunna utvecklas på längre sikt är det nödvändigt att jordbruksforskningen i högre grad inriktas på olika regionala förhållanden. I dag är försöksverksamhet och forskning alltför inriktat på de regioner och de jordar som har de allra bästa förutsättningarna för jordbruk. Lantbruksuniversitetet bör utveckla sin profil med försöksstationer över hela landet för att utveckla nya sorter och odlingsmetoder inriktade på ett uthålligt jordbruk i alla regioner.

Skogsbruket

I fjolårets ännu ej behandlade regionalpolitiska motion har vi ett avsnitt om hur man skapar fler arbeten i skogsnäringen, bl.a. genom att satsa på bio-

bränslen och genom att öka förädlingsgraden. I övrigt hänvisas till motion Jo311.

Mot. 1989/90
A106

Miljöpartiet de gröna vill stärka sambandet mellan boende och brukande vad gäller skogs- och jordbruksfastigheter. Vi anser att ett förslag bör läggas fram om bo- och brukarplikt i avsikt att detta skall leda till förbättrade möjligheter till försörjning för landsbygdsbefolkningen.

Förköpsrätt för anställda och lokalbefolkning skall gälla vid försäljning av företag enligt den princip som gäller vid fastighetsförsäljning och där kommunerna har förköpsrätt (se regionalpolitisk motion 1988/89:A453.)

Fisket

Under 1987 var tillgången på torsk i Bottenhavets djuphalor ovanligt riklig. Tyvärr är bestånden i dag utfiskade beroende på att fiskare från södra Sverige med effektiva fiskemetoder bedrev ett intensivt fiske. De lokala fiskarna, som i de flesta fall använder sig av skonsammare fiskemetoder, hade inte en chans att konkurrera. Visserligen kan inte torsken föröka sig i vatten med så låga salthalt som det här är frågan om, men frågan är av regionalpolitisk betydelse eftersom torsken annars under en längre period hade kunnat vara en viktig resurs för fiskarna längs norrlandskusten. Trots att jordbruksutskottet har uttalat sig för att för liten hänsyn har tagits "till det lokala fiskets krav" och att hänsyn måste tas till "regionala förhållanden" har ingen förändring skett. Just nu är detta inget problem eftersom det inte finns någon torsk att konkurrera om, men om den på nytt vandrar upp kommer frågan att åter aktualiseras. Vi anser att fiske i dessa områden bör bedrivas med skonsammare metoder bl.a. för att de lokala fiskarna skall få större chans i konkurrensen. Trålfiske bör därför förbjudas i Bottenhavet och Bottenviken.

Vi anser också att det vore naturligt att det smaskaliga kustnära fisket inordnas i glesbygdssstödet.

10. Miljöfrågor

Den regionala obalansen skapar problem i såväl utflyttningsområden som expansionsområden. I storstadsområdena drabbas man av allvarliga hälso- och miljöproblem orsakade av trafiken. Trots detta har man ännu inte fatt sådana befogenheter att tillräckliga möjligheter finns för att lösa problemen. Inte heller i denna proposition presenteras några förslag som ger kommuner och landsting möjligheter att införa kommunala och regionala miljöavgifter.

Kommunerna ges i dag ett allt större ansvar för miljöfrågorna, t.ex. när det gäller tillsyn enligt miljöskyddslagen och att se till att avfallshanteringen inom kommunerna fungerar tillfredsställande. Men det finns ett allvarligt glapp mellan det utökade ansvaret och befogenheterna att åtgärda problemen. Ett tydligt exempel på detta är att kommunerna har stora svårigheter med att generellt förbjuda användning av kemikalier, som gör att reningsverken inte fungerar som de skall och som förgiftar rötslammet så att det inte går att återföra till jordbruket. Vi anser att man på regional och kommunal nivå skall ges utökade befogenheter att bedriva en radikalare miljöpolitik.

11. Utbildning på landsbygden

Mot. 1989/90
A106

Miljöpartiet de gröna stöder i stort de i propositionen föreslagna åtgärderna till utökade möjligheter för landsbygdens människor att få studera.

För att ungdomar och kvinnor skall vilja stanna på landsbygden, är det nödvändigt att prioritera kultur och utbildningsmöjligheter.

I propositionen läggs ett förslag fram om att komvux får starta kurser för endast åtta i stället för tolv elever enbart inom stödområdena 1 och 2. Även inom andra glesbygdsområden kan det vara svårt att hitta fler elever än åtta till en kurs, varför vi förordar att de tidigare reglerna om tilläggsbidrag ej tas bort.

Vi vill att det ekonomiska stödet till de regionala högskolorna ökar genom att de fasta forskningsresurserna byggs ut. Dessa högskolor saknar lång tradition; det kan göra det lättare att där få pröva nya idéer, som nya tvärvetenskapliga projekt och ny energiteknik i liten skala. De regionala högskolorna tjänar två viktiga syften, dels att vitalisera alla delar av landet, dels att åstadkomma bra utbildning, forskning och utveckling för landet som helhet.

Vi vill slutligen betona att vi värnar om folkhögskolorna – en skolform med traditioner, där människor av olika åldrar och med olika grundutbildning kan finna just den inriktning som passar. Skolformen är ju också så till vida helt modern då dess flexibilitet gör det lätt att forma nya kurser och kombinationer – något som behövs i vår tid. Folkhögskolorna måste få nödvändiga medel för sin fortlevnad och utveckling.

12. Infrastrukturfrågor, m.m.

Infrastrukturfrågorna är av avgörande betydelse för regionalpolitiken. Att vissa regioner har sämre förutsättningar för ett varierat och livskraftigt näringsliv, liksom god samhällservice och tillgång till kulturaktiviteter m.m., beror ofta på sämre infrastruktur.

Återföring av skatt på vattenkraft

Vi instämmer i princip i regionalpolitiska kommitténs förslag att höja skatten på äldre vattenkraftverk och att återföra dessa medel till vattenkraftregionerna i Norrland där denna vattenkraft produceras, för insatser i främst infrastrukturen. Vi motsätter oss dock att en ny byråkrati tillskapas för att förvalta dessa medel.

Vi anser att denna särskilda vattenkraftskatt på sikt bör vara 3 öre/kWh för vattenkraftverk tagna i drift före 1973 och 2 öre/kWh för vattenkraftverk tagna i drift 1973–77, och att dessa skatter i sin helhet återförs till vattenkraftlänen i Norrland.

Förslaget kompliceras av önskemålet att begränsa prishöjningarna på elkraft, ett önskemål som ofta framförs just från vattenkraftlänen där den elintensiva industrin är betydelsefull. Med hänsyn till att elpriset beräknas öka relativt kraftigt ändå under 90-talet, främst till följd av att tillkommande kraftproduktion är betydligt dyrare än den äldre vattenkraften, så kan det vara olämpligt att just nu höja den särskilda skatten på äldre vattenkraftverk. Under ett övergångsskede bör därför överföringen till vattenkraftlä-

nen i Norrland begränsas till den redan befintliga skatten på äldre vattenkraftverk som är 2 resp. 1 öre/kWh.

Mot. 1989/90
A106

Vi menar dock att vattenkraftlänen i Norrland har en rättighet i att erhålla skattemedel från vattenkraftverken i deras län. Denna rättighet bör stadgas i lag. Vi kräver därför att regeringen skall återkomma till riksdagen med lagförslag med denna innebörd, och även i övrigt förslag om beskattning i enlighet med vad vi ovan anförde.

300 miljoner mer till regionalpolitiska satsningar

Med hänsyn till att förslaget om en särskild vattenkraftskatt som skall återföras till vattenkraftlänen inte kan genomföras nu accepterar vi det av regeringen föreslagna nya anslaget *D 6 Särskilda regionalpolitiska infrastrukturåtgärder*. Vi anser dock att ingen del av dessa medel skall fördelas genom centrala beslut. I stället bör 130 milj. kr. fördelas av länsstyrelserna i Väster- norrlands, Gävleborgs, Kopparbergs, Värmlands, Västmanlands och Örebro län för stödinsatser inom stödområde 2.

Vi föreslår vidare att ytterligare 165 milj. kr. anslås inom anslaget D 2 Regionala utvecklingsinsatser för att fördela bland alla de projekt och uppslag som den nyss genomförda landsbygdskampanjen har tillskapat. Vi anser att det är viktigt att den kreativitet som nu finns på landsbygden verkligen får detta ekonomiska stöd.

Dessutom tillförs anslaget *D 2 Regionala utvecklingsinsatser* ytterligare 100 milj. kr. En sådan utveckling av stödet har visats, bl.a. i livsmedelpolitiska arbetsgruppen (LAG), vara förhållandevis kostnadseffektivt vad gäller att tillskapa varaktiga arbetstillfällen i glesbygd. Det kan med fördel användas till att förstärka produktionen inom såväl areella näringar som tillverkningsindustri i glesbygd. Med hänsyn till den utarmning av produktiva näringar och befolkning i sina mer produktiva åldrar som drabbat glesbygden, är det angeläget att höja glesbygdstödet kraftigt redan nu.

Bygg ut järnvägsnätet i alla delar av landet

Vi vill påpeka att omfattande investeringar behövs i främst järnvägsnätet i landets alla delar. Vi har därför i andra förslag till riksdagen föreslagit en investering på totalt 65 miljarder i järnvägar under 90-talet. Särskilt angelägna projekt är Bottniabanan längs Norrlandskusten, en ny sydlig ostkustbana och en upprustad Blekingebana. Beträffande tabell över hur dessa 65 miljarder skulle kunna fördelas, se separat motion.

Dessa investeringar skulle kraftigt förbättra förutsättningarna för näringslivet, förbättra arbetsmarknaden för många människor och över huvud taget vara en kraftig injektion för stora delar av landet. Ur regionalpolitisk synpunkt är de således mycket angelägna att genomföra. Därtill kommer att den elektrifierade järnvägen är energisnål och därtill har betydligt mindre miljöpåverkan än väg- och flygtrafik. Det betyder att järnvägstrafiken på längre sikt har framtiden för sig.

Glesbygden missgynnas gentemot landets mer tätbefolkade delar av en hög bensinskatt och likadana villkor för reseavdrag över hela landet. Dagens likriktade system innebär att betydande medel omfördelas från mer glesbefolkade landsdelar till de mer tätbefolkade. Detta förstärks ytterligare av att befolkningsunderlaget i de mer tätbefolkade landsdelarna motiverar en betydligt större utbyggnad av kollektivtrafiken osv.

Vi anser därför att det är motiverat med en regional differentiering av såväl bensinskatten som villkoren för bilavdragen till och från arbetet.

Vi föreslår att landstingen och kommunerna får rätt att införa miljö- och trängselavgifter på bensin och diesel. Sådana regionala och lokala miljöavgifter på drivmedlen torde främst vara aktuella i storstadsregionerna.

13. Regionalpolitik och EG

Den pågående svenska anpassningen till reglerna för EG:s inre marknad utgör ett hot mot den svenska och den nordiska regionalpolitiken. Propositionen ger skrämmande exempel på detta när man med hänvisning till EG vill minska lokaliseringsbidraget till max 35 % av investeringen. Vi befarar att de undantag man vill göra för malmgruvor, massa och papper, järn, stål och ferrolegeringar för att inte "förrycka konkurrensen" genom att behålla sänkta socialavgifter också beror på regeringens EG-anpasslighet.

14. Styrmedel

Nedsatta socialavgifter

Miljöpartiet de gröna stödjer tanken på att använda nedsättning av sociala avgifter som ett regionalpolitiskt styrmedel. Vi vill emellertid anlägga ett betydligt vidare perspektiv på denna fråga än vad som görs i propositionen.

Ett viktigt inslag i miljöpartiets skattepolitik är att öka skatterna på energi, knappa råvaror och utsläpp i miljön och att i stället sänka skatterna på arbete. Detta är ett led i vår politik att hushålla med knappa naturresurser och att rädda miljön. En sådan omläggning av skatterna, "skatteväxling", gör hushållning och återvinning mer lönsamt.

I våra finans- och skattemotioner har vi utförligt redogjort för denna politik och gett konkreta förslag till höjda skatter på energi och utsläpp samt sänkta skatter på arbete. De sänkta skatterna på arbete föreslår vi till en avsevärd del genomföras i form av sänkta arbetsgivaravgifter. Totalt föreslår vi i en första omgång att arbetsgivaravgifterna sänks med ca 14 miljarder kronor.

Vi vill ge vår föreslagna sänkning av arbetsgivaravgifterna en klar regionalpolitisk profil, som inte bara inriktar sig på de allra mest utsatta stödområdena utan har till syfte att stimulera en jämnare befolknings- och sysselsättningsutveckling över huvud taget i landet. Vårt förslag innebär följande:

- Arbetsgivaravgifterna sänks för *alla* arbetsgivare och egenföretagare
- med 10 procentenheter i hela Norrland, på Gotland samt i de kommuner i Svealand som föreslås ingå i stödområde 2.

- med 1,5 procentenheter i övriga delar av landet med undantag av storstadsområdena (se nedan),
- med 1,5 procentenheter inom sjukvård, handikapp- och äldreomsorg i storstadsområdena.
- ingen sänkning i övrigt i storstadsområdena

Härutöver sker en extra sänkning av arbetsgivaravgifterna med ytterligare 10 procentenheter i stödområde 1 i de branscher som föreslås i propositionen. Den totala sänkningen blir således 20 procentenheter i dessa fall.

Skattereformen i ett regionalpolitiskt perspektiv

I propositionen görs bedömningen att skattesystemets generella utformning ger såväl positiva som en del negativa effekter från regionalpolitisk synpunkt. Marginalskattesänkningarna blir lägre i sysselsättningssvaga områden, eftersom lönerna i allmänhet är lägre där. Glesbygden missgynnas också av ökade skatter på drivmedel och energi. Å andra sidan behöver man i de berörda områdena inte i samma grad delta i finansieringen av reformen. Detta gäller bl.a. beskattningen av löneförmåner och kapitalinkomster, vilket främst drabbar höginkomsttagare. Ökade boendekostnader till följd av skattereformen slår inte heller lika hårt i stödområdena som i de större städerna.

De samlade regionalpolitiska effekterna av skattereformen bör, enligt propositionen, belysas i samband med analysen av reformens effekter i stort.

Miljöpartiet de gröna anser att de analyser över skattereformens regionala effekter som hittills presenterats, bl.a. i lagrådsremissen till skattereformen, är alltför knapphändiga och knappast ger ett tillräckligt underlag för en heltäckande bedömning. Förutom de faktorer som berörs i propositionen kan också andra inslag i skattereformen få stor regionalpolitisk betydelse. Hit hör bl.a. de föreslagna reglerna för avdrag för underskott i rörelse som kan försvåra kombinerad sysselsättning i flera olika verksamheter på landsbygden.

Vi utgår från att en mer ingående analys av skattereformens regionalpolitiska konsekvenser kommer att presenteras i propositionen om skattereformen och kommer då att ta slutlig ställning till de olika förslagen.

Utlokalisering av statlig verksamhet

Tidigare utlokalisering av statlig verksamhet från Stockholm har bidragit till att skapa en bättre regional balans i landet och förstärka infrastrukturen i framför allt ett antal länsstäder.

Den alltför snabba tillväxten i Stockholmsområdet är fortfarande ett stort problem, som bidrar till att skapa nya regionala obalanser. Som ett av medlen att motverka denna tillväxt bör det vara möjligt att utlokalisera ytterligare statlig verksamhet från Stockholmsområdet.

Miljöpartiet de gröna föreslår att riksdagen sätter upp målet att ytterligare 5 000 statliga arbetstillfällen bör utlokaliseras från Stockholmsområdet under de närmaste fem åren. Utlokaliseringen skall kunna omfatta såväl hela statliga verk som delar av dem, liksom decentralisering till länsnivå av uppgifter och arbetsplatser. Regeringen bör få i uppdrag att lämna förslag till riksdagen om en utlokalisering av denna omfattning.

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regionalpolitikens inriktning.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regionalpolitiska och ekologiska hänsyn skall tas i all statlig planering.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att länsstyrelserna vid fördelning av lokaliseringsstöd, glesbygdssöd och infrastrukturstöd skall ha möjlighet att till en mindre del även fördela dessa till kommuner utanför det stödområde som de i första hand är avsedda för.

4. att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt länsstyrelserna att upprätta regionala landsbygdsprogram, som utgår från den kommunala planeringen.

5. att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt fackdepartementen att årligen till ansvarigt departement redovisa vad som utträttats för att nå uppställda mål för landsbygden.

6. att riksdagen begär att regeringen under hösten 1990 återkommer med ett särskilt glesbygds- och landsbygdsprogram där effekterna av skattereformen samt energi- och livsmedelspolitiken behandlas.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vid fördelning av lokaliseringsstöd och glesbygdssöd den kooperativa företagsformen särskilt uppmärksammas.

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag om utformning av mer flexibla regelsystem för byggnadslov och län anpassade för landsbygden och ekologiskt byggande enligt vad som anförts i motionen.

9. att riksdagen hos regeringen begär förslag om översyn av fastighetstaxeringen för permanent boende i vissa attraktiva turistorter enligt vad som anförts i motionen.

10. att riksdagen hos regeringen begär förslag till utformningen av en försöksverksamhet med närfonder i enlighet med vad som anförts i motionen.

11. att riksdagen avslår regeringens förslag att ombilda glesbygdsdelegationen till en myndighet.

12. att riksdagen beslutar att glesbygdsdelegationen skall finnas kvar med den organisation, de arbetsuppgifter och den lokalisering som anges i motionen.

13. att riksdagen beslutar att ett projektkontor underställt glesbygdsdelegationen inrättas i Östersund med arbetsuppgifter enligt vad som anges i motionen.

14. att riksdagen beslutar att till anslaget D 7 Glesbygdsdelegationen anslä 50 milj. kr. .

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ALA-gruppen vid lantbruksuniversitetet tilldelas 2 milj. kr. för sin organisation ur anslaget D 7 Glesbygdsdelegationen.

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att STU och AL.A-gruppen beviljas anslag för projekt avseende småskalig livs-

medelsproduktion för norra Sverige från de föreslagna infrastrukturlära medlen eller som särskilt anslag.

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de regionala utvecklingsfonderna och riskkapitalbolagen.

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande stöd till lantbruksföretag.

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokala fiskeintressen.

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att trålfiske bör förbjudas i Bottenhavet och Bottenviken.

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att man på den kommunala och regionala nivån skall ges ökade befogenheter att driva en radikalare miljöpolitik i enlighet med vad som anförts i motionen.

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att komvuxkurser med endast åtta elever skall kunna startas även i andra glesbygdsområden än stödområde 1 och 2.

23. att riksdagen beslutar att till anslaget D 2 Regionala utvecklingsinsatser anslå 1 165 milj. kr., varav 165 milj. kr. reserveras för åtgärder med anledning av "Hela Sverige skall leva"-kampanjen.

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att av anslaget D 6 Särskilda regionalpolitiska infrastrukturåtgärder 200 milj. kr. skall disponeras av länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län för insatser inom stödområde 1 och 2 och att 130 milj. kr. skall disponeras av länsstyrelserna i Västernorrlands, Gävleborgs, Kopparbergs, Värmlands, Västmanlands och Örebro län för insatser inom stödområde 2.

25. att riksdagen hos regeringen begär lagförslag om återföring av skatt på äldre vattenkraftverk till vattenkraftregionerna i enlighet med vad som föreslås i motionen.

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av omfattande investeringar i järnvägssystemets återuppbyggnad i hela landet.

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätt för landsting och landstingsfria kommuner att utta regionala drivmedelsskatter.

28. att riksdagen beslutar sänka arbetsgivaravgifterna i alla verksamheter i Norrland, på Gotland och i de kommuner i Svealand som föreslås ingå i stödområde 2 med 10 procentenheter.

29. att riksdagen beslutar sänka arbetsgivaravgifterna i kommuner i stödområde 1 med ytterligare 10 procentenheter i de branscher som anges i propositionen.

30. att riksdagen beslutar att sänka arbetsgivaravgifterna i alla verksamheter i övriga delar av landet med undantag för storstadsområdena med 1,5 procentenheter.

31. att riksdagen beslutar att sänka arbetsgivaravgifterna inom

sjukvård, äldre- och handikappomsorg i storstadsområdena med 1,5 procentenheter.

Mot. 1989/90
A106

32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjlighet till eftergift på återbetalning av studielån för kvinnor som flyttar åter till landsbygden.

33. att riksdagen uppdrar åt regeringen att lämna förslag på utlokalisering av 5 000 arbetstillfällen från Stockholmsområdet i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 26 mars 1990

Inger Schörling (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Lars Norberg (mp)

Åsa Domeij (mp)

Anna Horn af Rantzien (mp)

Roy Ottosson (mp)

Krister Skånberg (mp)

